

ОСОБЛИВОСТІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ГАНДБОЛЬНИХ КОМАНД ВИСОКОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ В УМОВАХ ЧИСЕЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

В. Мельник¹, Н. Кудріна¹, О. Ківерник², Т. Штефан³

¹ Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського, м. Львів, Україна

² Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна

³ Гандбольний клуб «Галичанка», м. Львів, Україна

кореспондент-автор – В. Мельник: vmelnyk79@yahoo.com

doi: 10.32626/2309-8082.2020-17.47-50

Особливості змагальної діяльності гандбольних команд високої кваліфікації в умовах чисельної нерівності. (за результатами чемпіонату Європи 2020 року). В статті розглянуті особливості змагальної діяльності гандбольних команд високої кваліфікації в умовах чисельної нерівності. За результатами педагогічного спостереження було встановлено, що 23,82 % голів під час фінального турніру Чемпіонату Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд було забито під час покарання гравців тимчасовим видаленням з гри. Середній показник тривалості атакувальних дій команд високої кваліфікації в чисельній більшості в результаті видалення гравця команди суперника становив 21,51 с, а цей показник в команди, що знаходилася в чисельній меншості становив 41,19 с. Зальний час проведення всіх атак команд в чисельній більшості, внаслідок видалення гравця команди суперників, становить 19127 с, а загальний час атакувальних дій команд з видаленням гравцем – 26999 с. Однак показник кількості проведених атак є зворотнім і становить 880 в більшості та 646 атак команди з видаленням гравцем. Ефективність атакувальних дій гандбольних команд високої кваліфікації під час чисельної переваги, внаслідок видалення гравця команди суперника становив 62,44 %, а в їх опонентів – 46,04 %.

Ключові слова: видалення гравця, ефективність, кількість атак, чисельна перевага, чемпіонат Європи 2020 року з гандболу.

Melnyk V., Kudrina N., Kivernyk O., Shtefan T. Features of competitive activity of handball teams c in the conditions of numerical inequality (according to the results of the 2020 European Championship)

Abstract. Features of competitive activity of handball teams of high qualification in conditions of numerical inequality are considered in the article. The analysis of recent studies and publications shows that the issues of competitive activity of teams of high qualification in numerical inequality due to the removal of one of the players of the team has not been sufficiently studied. *The purpose of the study:* to determine the features of the offensive actions of competitive activities of highly

qualified handball teams in terms of numerical inequality due to the temporary removal of the player. *Research methods:* analysis of literature sources, pedagogical observation, methods of mathematical statistics. The following factors were taken into account: the number of two-minute player removals per game, the number of attacks taken during player removal, the number of goals scored during the removal of players in teams, the effectiveness of attacks in the numeric majority or minority, the duration of attacks by teams that attack in the numeric majority or minority due to player removal. *Research results and key conclusions.* In total, 65 games of the 2020 Final European Men's Handball Championship were analyzed. 24 national teams participated in the championship. As a result of pedagogical observation, it was found that 23.82 % of the goals during the Final European Men's Handball Championship were scored during the penalty of players being temporarily removed. 15.52 % of the goals are the ones of the teams that were in the numerical majority due to the removal of the player of the opposing team, and 8.30 % goals are of the teams that attacked in the conditional numerical minority. The average duration of attacking actions by teams of high qualification in the numerical majority due to the removal of opposing team player was 21.51 seconds, and duration of attacking actions by teams in the minority was 41.19 seconds. The total time of all team attacks in the numerical majority due to the removal of the opposing team player is 19127 seconds, and the total attack time of teams with a removed player is 26999 seconds. However, the number of performed attacks is opposite, accounting for 880 attacks in most and 646 attacks by teams with a removed player. The efficiency of attacking handball teams of high qualification during numerical advantage due to the removal of the opposing team player was 62.44 % and that of their opponents was 46.04 %.

Keywords: player removal, handball teams, high qualification, efficiency, number of attacks, numerical advantage, 2020 European Handball Championship.

Вступ

Сучасний етап розвитку гандболу характеризується суттєвими змінами в правилах гри, які в свою чергу потребують детальнішого аналізу всіх складових змагальної діяльності [13].

Оволодіння тактичними діями пов'язано з розширенням кількості засобів та методів, розвитком вмінь використовувати один прийом для вирішення різних тактичних завдань. Та використання різних прийомів для вирішення одного завдання [10].

Визначення найбільш характерних показників змагальної діяльності в конкретному виді спорту дозволить створити змагальну модель, що в свою чергу дасть можливість створити умови для досягнення високого результату [6].

Формування спрямованості тренувальних впливів на етапі безпосередньої підготовки до змагань і в змагальних мікроциклах має відбуватися із урахуванням техніко-тактичної діяльності провідних спортсменів на найбільших міжнародних змаганнях (чемпіонати Європи, світу, Олімпійські ігри) [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць засвідчив, що в гандболі детально досліджено питання контролю тренувальної та змагальної діяльності команд високої кваліфікації [12]. Обґрунтовано програму диференціації фізичної підготовки [1]. Вивчено питання удосконалення техніко-тактичних дій висококваліфікованих гандболістів [2] та тренувального процесу кваліфікованих гандболістів [4; 5].

Проведено порівняння показників тактичних дій на різних етапах багаторічної підготовки [8].

Останнім часом міжнародні організації, які керують розвитком конкретного виду спорту, все частіше змінюють правила гри з метою підвищення видовищності [7; 8; 9].

Однак в доступних інформаційних джерелах нами не було знайдено інформації про детальний аналіз діяльності гандбольних команд високої кваліфікації в умовах чисельної нерівності. Найявні лише дані про змагальну діяльність ватерполістів 15–17 років в умовах чисельної переваги. [11].

Ця ситуація вимагає деталізованого аналізу змагальної діяльності команд високої кваліфікації в гандболі, зокрема в умовах коли одна з команд перебуває в чисельній меншості в наслідок тимчасового видалення гравця.

Матеріал і методи дослідження

Мета дослідження: визначити особливості атакуювальних дій змагальної діяльності гандбольних команд високої кваліфікації в умовах чисельної нерівності внаслідок тимчасового видалення гравця. Методи дослідження: аналіз літературних джерел з метою визначення проблематики дослідження та визначення мети; педагогічне спостереження проводилося за змагальною діяльністю гандбольних команд високої кваліфікації під час чемпіонату Європи з гандболу серед чоловічих команд 2020 року з метою визначення особливостей атак вальних дій під час видалення гравця, методи математичної статистики використовувалися для обробки результатів дослідження. Загалом було опрацьовано 65 ігор чемпіонату Європи 2020 року серед чоловічих команд, за участю 24 національних збірних.

Результати дослідження та їх обговорення

Згідно правил гри, у певних видах спорту, інколи можуть виникати ситуації коли гравець команди отримує покарання за порушення правил гри у виді тимчасового або повного виключення з гри і при цьому його команда буде продовжувати участь в змагальній діяльності зазначений час в чисельній меншості.

В гандболі за грубе порушення правил гри спортсмен може отримати покарання у вигляді двохвилинного виключення з гри. Так як атакуювальні дії в гандболі регламентуються відносно об'єктивними часовими параметрами, то команда буде змушена проводити як атакуювальні так і захисні дії в чисельній меншості.

Першим етапом нашого дослідження було проведення педагогічного спостереження за змагальною діяльністю гандболістів високої кваліфікації під час Чемпіонату Європи з гандболу 2020 року серед чоловічих команд. Проаналізовано всі 65 ігор фінальної частини зазначеного спортивного форуму, в якому прийняло участь 24 національні збірні команди.

Проаналізовано атакуювальні дії змагальної діяльності команд під час видалення гравців. За допомогою

педагогічного спостереження визначалися показники атакуювальних дій гандбольних команд проти суперника що знаходився в чисельній меншості та атакуювальні дії команди, яка має видаленого гравця.

Так, першим компонентом змагальної діяльності гандболістів високої кваліфікації, що піддавався аналізу, була кількість забитих голів (рис. 1).

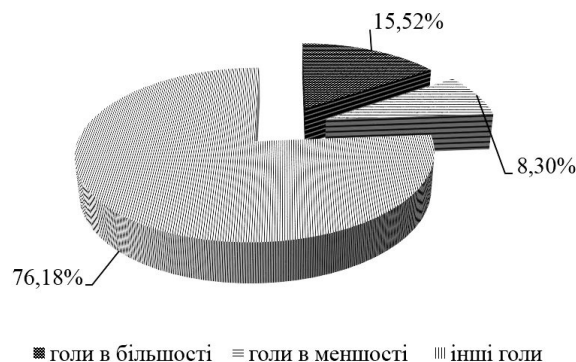

Рис. 1 Співвідношення кількості забитих голів на чемпіонаті Європи з гандболу серед чоловічих команд 2020 року.

Так, за весь чемпіонат Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд, було забито командами 3235 голів. З них 548 голів, що становить 15,52 % від загальної кількості, команди забили коли проводили атакуювальні дії проти команд у яких гравець відбував покарання тимчасовим видаленням з гри. В свою чергу, команди в яких був тимчасово видалений гравець під час атакуювальних дій забили 293 голи, що становить 8,30 % від загальної кількості голів.

Таким чином, за всі ігри чемпіонату Європи 2020 р. з гандболу серед чоловічих команд, 23,82 % голів забили команди під час того, коли вони діяли в чисельно нерівних складах, що в свою чергу складає майже чверть від всіх забитих голів, під час фінальної частини зазначеного спортивного форуму. Що на нашу думку має суттєвий вплив на результат змагальної діяльності в гандболі.

Часові характеристики атакуювальних дій гандбольних команд високої кваліфікації при нерівних складах команд внаслідок тимчасового видалення гравця стали наступною групою показників, що піддалися аналізу.

Так, за весь фінальний турнір чемпіонату Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд, загальний час тривалості атакуювальних дій команд що проводили атакуювальні дії проти суперника, який знаходився в чисельній меншості внаслідок отримання покарання тимчасовим видаленням гравця, становив 19127 с, що становить 41,47 %. Команди, гравці що відбували покарання двохвилинним вилученням, провели в атаці 26999 с, що становить 58,53 % від загального часу гри команд в такій чисельній нерівності.

Аналізуючи середню тривалість атак гандбольних команд високої кваліфікації фінального турніру

чемпіонату Європи 2020 року з гандболу, серед чоловічих команд, ми визначили, що середня тривалість атак команд, які проводять атакувальні дії, маючи в складі гравця, що відбуває покарання у виді тимчасового видалення з гри, становить 41,19 с. Тривалість атак команд, що атакують команду з тимчасово видаленим гравцем, становить 21,51 с (рис.2).

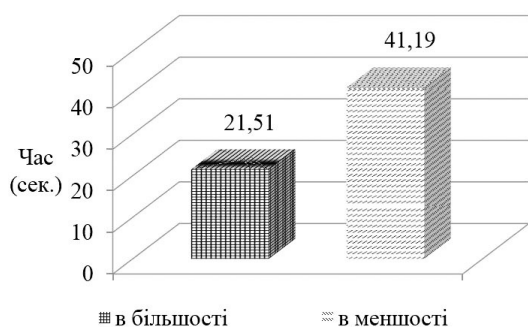

Рис. 2 Середній час тривалості атак команд в нападі в повному складі та в чисельній меншості

Наступною особливістю, яка досліджувалася, була кількість атак проведена командами під час видалення одного з гравців та їх ефективність.

Так, за весь фінальний турнір Чемпіонату Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд, було проведено 880 атак командами, що отримали чисельну перевагу за рахунок видалення гравця команди суперника. Команди, що проводили атакувальні дії, маючи в складі тимчасово видаленого гравця, здійснили за весь турнір 646 атак. Така різниця пояснюється тим, що після видалення гравця право на атакувальні дії отримувала команда проти якої були порушені правила гри, що призвели до тимчасового видалення гравця команди суперника.

Аналізуючи ефективність атакувальних дій гандбольних команд високої кваліфікації, під час тимчасового видалення гравця, нами отримані наступні результати. Команди, що проводили атаки у чисельній більшості в середньому ефективно реалізували 62,44 % атаки, команди, що в меншості, ефективно завершили 46,04 % атак (рис. 3).

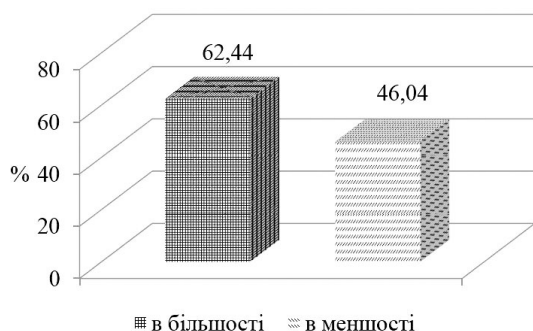

Рис. 3 Ефективність атак команд в нападі в повному складі та в чисельній меншості

Такі відмінності у ефективності реалізації атакувальних дій пояснюються тим, що команди які знаходяться у чисельній більшості забезпечують вищий показник реалізації за рахунок того, що створюють умови для завершення атак з близької відстані, відсоток реалізації яких є найвищим у гандболі.

Нижчий показник реалізації атакувальних дій команд в складі яких є тимчасово видалений гравець, пояснюється тим, що незважаючи на заміну воротаря на польового гравця і проведення атак у відносно чисельній рівності, атаки завершуються все ж таки проти суперника, що має чисельну перевагу в захисті. Оскільки необхідно швидко та вчасно провести заміну для повернення гравця, який має право захищати ворота.

Дискусія

Отримані результати дають змогу стверджувати, що аналіз структури та змісту атакувальних дій змагальної діяльності гандбольних команд високої кваліфікації під час тимчасового видалення гравців, дозволить визначити основні напрями тактичних дій.

Згідно результатів аналізу протоколів ігор чемпіонату Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд було встановлено, що команди за весь турнір отримали 510 двохвилинних вилучень. В середньому це становить 3,92 вилучення за одну гру для кожної команди. Тобто, в середньому за одну гру кожна команда близько восьми хвилин проводить в чисельній меншості внаслідок вилучення гравців, що становить 13,33 % від загального часу всієї гри. Це також підтверджує актуальність нашого дослідження.

На нашу думку, відмінності у тривалості атакувальних дій команд високої кваліфікації, пояснюється тим, що команди які атакували в чисельній меншості намагалися довше володіти м'ячем, з метою зменшення кількості атак команди суперників. Значно менший час тривалості атак команд, які мають чисельну перевагу, внаслідок вилучення гравця команди суперника, пояснюється тим, що чисельна перевага дає можливість швидше вивести гравця на позицію для ефективного завершення атаки. Тому команди намагаються провести максимально більшу кількість таких атак.

Висновки

1. За результатами педагогічного спостереження встановлено, що 23,82 % голів під час фінального турніру чемпіонату Європи 2020 року з гандболу серед чоловічих команд було забито під час покарання гравців тимчасовим видаленням з гри. При цьому 15,52 % голів припало на команди, які знаходилися у чисельній більшості, а 8,30% на команди, що були в чисельній меншості.

2. Загальний час проведення всіх атак команд в чисельній більшості, внаслідок видалення гравця команди суперників, становить 19127 с, а загальний

час атакувальних дій команд з видаленим гравцем – 26999 с. Однак, показники кількості проведених атак є зворотними і становлять 880 атак в більшості та 646 атак команди з видаленим гравцем.

3. Середній показник тривалості атакувальних дій команд високої кваліфікації в чисельній більшості внаслідок видалення гравця команди суперника становить 21,51 с, цей показник в команди що знаходилася в чисельній меншості становить 41,19 с.

4. Ефективність атакувальних дій гандбольних команд високої кваліфікації під час чисельної переваги

внаслідок видалення гравця команди суперника становив 62,44 %, а в їх опонентів – 46,04 %.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з подальшим деталізованим дослідженням виконання атакувальних дій гандбольних команд високої кваліфікації. Зокрема, тривалістю атакувальних дій, особливостями дій, що забезпечують результат змагальної діяльності тощо.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела та література

- Базильчук О. В. Індивідуалізація системи фізичної підготовки кваліфікованих гандболісток : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : [спец.] 24.00.01 Львів. держ. ін-т фіз. культури. Львів, 2004. 23 с.
Bazylichuk, O. V. (2004), "Indyvidualizatsiia systemy fizychnoi pidhotovky kvalifikovanykh handbolistok" [Individualization of the system of physical training of qualified handball players]: abstract of the dissertation of the candidate of physical education and sports: 24.00.01 Lviv State University of Physical Culture. Lviv, 23 p. [in Ukraine].
- Дорошенко Е. Ю., Сердюк Д. Г., Мітова О. О. Удосконалення техніко-тактичних дій висококваліфікованих гандболістів: проблеми, пошуки, шляхи вирішення : монографія. Запоріжжя : ЛІПС ЛТД, 2016. 436 с.
Doroshenko, E. Yu., Serdiuk, D. H., Mitova, O. O. (2016), *Udoskonalennia tekhniko-taktychnykh dii vysokokvalifikovanykh handbolistiv: problemy, poshuky, shliakhy vyrishennia* [Improving technical and tactical actions of highly qualified handball players: problems, searches, solutions]. LIPS LTD, Zaporizhzhia, 436 p. [in Ukraine].
- Дорошенко Э. Ю. Управление технико-тактической деятельностью в командных спортивных играх : монография. Запорожье : ЛИПС ЛТД, 2013. 436 с.
Doroshenko, E. Yu., (2013), *Upravleniye tekhniko-takticheskoy deyatel'nost'yu v komandnykh sportivnykh igrakh* [Management of technical and tactical activities in team sports games]. J. LIPS LTD, Zaporizhzhia, 436 p. [in Russia].
- Дядечко І. Є. Удосконалення тренувального процесу кваліфікованих гандболісток з урахуванням специфічних особливостей організму : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.01 Придніпр. держ. акад. фіз. культури і спорту. Дніпро, 2018. 20 с.
Diadechko, I. Ye. (2018), "Udoskonalennia trenuvalnoho protsesu kvalifikovanykh handbolistok z urakhuvanniam spetsyfychnykh osoblyvostei orhanizmu" [Improving the training process of qualified handball players taking into account the specific features of the body]: abstract of the dissertation of the candidate of physical education and sports: 24.00.01 Dnieper state acad. phys. culture and sports. Dnipro, 20 p. [in Ukraine].
- Игнатъева В. Я. Построение подготовки гандболисток высокой квалификации на основе контроля соревновательной деятельности : автореф. дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.04 ГЦОЛИФК. М., 1995. 31 с.
Yhnateva, V. Ya. (1995), "Postroyeniye podgotovki gandbolistok vysokoy kvalifikatsii na osnove kontrolya sorevnovatel'noy deyatel'nosti" [The construction of training highly qualified handball players on the basis of control of competitive ctivity]: abstract of the dissertation of the doctor of pedagogical sciences. 13.00.04 State Central Order of Lenin Institute of Physical Culture. Moscow, 1995, 31 p. [in Russia].
- Костюкевич В. М. Теория і методика спортивної підготовки (на прикладі командних ігрових видів спорту) : навч. посіб. Вінниця : Планер, 2014. 616 с.
Kostiukevych, V. M. (2004), *Teoriia i metodyka sportyvnoi pidhotovky (na prykladі komandnykh ihrovykh vydiv sportu)* [Theory and methods of sports training (on the example of team games)]. Planer, Vinnytsia, 616 p. [in Ukraine].
- Линець М., Гнатчук Я. Удосконалення фізичної підготовленості кваліфікованих волейболістів. Фізична активність, здоров'я і спорт. 2017. № 4(30). С. 40–49.
Lynets, M., Hnatchuk, Ya. (2017), "Udoskonalennia fizychnoi pidhotovlenosti kvalifikovanykh voleibolistiv" [Improving the physical fitness of qualified volleyball players.]. *Physical activity, health and sports*, 4(30), 40–49. [in Ukraine].
- Мельник В., Пітин М. Порівняльна характеристика показників тактичних дій у нападі гандболістів на різних етапах системи багаторічної підготовки. Молодіжний науковий вісник Східноєвроп. нац. ун-ту імені Лесі Українки. 2015. Вип. 17. С. 146–150.
Melnyk, V., Pityn M. (2015), "Porivnialna kharakterystyka pokaznykiv taktychnykh dii u napadi handbolistiv na riznykh etapakh systemy bahatorichnoi pidhotovky" [Comparative characteristics of tactical actions in the attack of handball players at different stages of the system of long-term training.]. *Lesya Ukrainka East European National University Youth Scientific Bulletin*, Issue 17, pp. 146–150. [in Ukraine].
- Мітова О. Проблеми контролю в сучасних командних спортивних іграх. Спортивний вісник Придніпров'я. 2015. № 3. С. 89–95.
Mitova, O. (2015), "Problemy kontroliu v suchasnykh komandnykh sportyvnykh ihrakh" [Control problems in modern team sports games.]. *Sports Bulletin of the Dnieper*, No 3, pp. 89–95. [in Ukraine].
- Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения : учеб. Киев : Олимпийская литература, 2004. 584 с.
Platonov, V. N. (2004), *Systema podhotovky sportsmenov v olimpiyskom sporte. Obshchaia teoriya y ee prakticheskie prilozheniya* [The system of training athletes in Olympic sports. General theory and its practical applications]. Olympic Literature, Kiev, 584 p. [in Russia].
- Погребняк І. М., Куделко В. Е., Островський М. В. Аналіз змагальної діяльності ватерполістів 15–17 років щодо використання та реалізації чисельної переваги. Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. 2012. № 5. С. 102–105.
Pohrebniak, I. M., Kudelko, V. E., Ostrovskiy, M. V. (2012), "Analiz zmahalnoi diialnosti vaterpolistiv 15-17 rokov shchodo vykorystannia ta realizatsii chyselnoi perevahy" [Analysis of zmagalnogo dyalnosti water polystyv 15–17 rokod shvodo vikoristannya and realizatsii numerically overrun]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical and sports*, No 5, pp. 102–105. [in Ukraine].
- Тищенко В. Контроль тренувальної та змагальної діяльності команд високої кваліфікації з гандболу : монографія. Запоріжжя : Статус, 2017. 404 с.
Tyshchenko, V. (2017), *Kontrol trenuvalnoi ta zmahalnoi diialnosti komand vysokoi kvalifikatsii z handbolu* [Control of training and competitive activities of highly qualified handball teams]. Status, Zaporizhzhia, 404 p. [in Ukraine].
- Шестаков М. П., Шестаков И. Г. Гандбол : тактическая подготовка. М. : Sportakadempress, 2001. 132 с.
Shestakov, M. P., Shestakov, Y. H. (2001), *Handbol: taktycheskaia pidhotovka* [Handball: tactical training]. Sportakadempres, Moskva, 132 p. [in Russia].